

Konference *Latinitas medica* v Brně (30. – 31. ledna 2014)

Na samém sklonku ledna se v Brně pod aigidou Centra jazykového vzdělávání Masarykovy univerzity (CJV MU) konala konference *Latinitas medica*. Konference se uskutečnila v rámci probíhajícího projektu *Impact – inovace jazykového vzdělávání* a nesla podtitul *Sdílení zkušeností a inovace ve výuce latinsko-řecké terminologie / Dějiny jazyka medicíny*. Příspěvky účastníků byly rozděleny do čtyř hlavních tematických bloků.

V 1. bloku nazvaném *Moderní metody výuky a testování živých jazyků* nejprve prezentovali Mgr. M. Boháček, M.A., a Mgr. J. Hrbáčková (CJV MU) možnosti využití statistické analýzy jazykových testů pro latinu, když na testech anglického jazyka ukázali, jak lze pomocí statistické analýzy testů zvýšit jejich spolehlivost a validitu. Mgr. L. Zouhar Ludvíková (CJV MU) poté představila techniku autonomního učení, která pracuje s očekáváními studentů, s nimiž vstupují do studia, a snaží se je přirozeným způsobem rozvíjet. Blok uzavřeli Mgr. M. Blahuš a Mgr. K. Pořízková, Ph.D. (oba CJV MU) s příspěvkem *Korpus autentických klinických diagnóz v prostředí softwaru Sketch Engine*. Jeho poněkud enigmatický název jen zčásti naznačuje, o jak významný výstup se jedná – autoři totiž seznámili publikum se souborem autentických klinických diagnóz, které jsou excerpovány z elektronických chorobopisů vybraných klinik v Brně a v Praze. Skutečnost, že zde vzniká synchronní korpus autentických latinských textů (byť nutně omezených územ), představuje, jak v průběhu konference zdůraznil i PhDr. P. Nečas, Ph.D. (LF UK v Hradci Králové), kvalitativní přelom ve výuce lékařské terminologie, zejm. její klinické části. Vyučující lékařské latinsko-řecké terminologie mají od nynějška k dispozici stovky a stovky jednodušších i složitějších diagnóz z praxe a mohou je uplatnit ve výuce. Závěrem příspěvku obdrželi všichni účastníci tento korpus diagnóz jako malou (a milou) pozornost.

Blok č. 2 *Interdisciplinární spolupráce s odborníky z lékařského prostředí* zahájila RNDr. M. Račanská, Ph.D. (Anat. ústav LF MU) příspěvkem věnovaným výuce anatomie a roli latinské terminologie v ní; doporučila redukovat výuku latinské gramatiky ve prospěch důkladnějšího procvičování

frekvencovaných jevů v anatomické nomenklatuře i ve prospěch sémantizace a kontextualizace výrazů (např. rozlišování výrazů, které medikům mohou významově splývat: *apertura / foramen, incisura / fissura, canalis / ductus / meatus* apod.). Úloze latiny a řečtiny z pohledu klinického mikrobiologa se věnoval MUDr. O. Zahradníček (Mikrobiol. ústav LF MU). Oba jazyky nacházejí v lékařské mikrobiologii uplatnění při pojmenování orgánů a chorob, názvů bakterií, helmintů a přenašečů. Většinou jde o polykompozitní výrazy (typu *Stenotrophomonas maltophilia*), a proto jich může být vhodně užito i při výuce mediků pro ilustraci lexika a pochopení širších jazykových souvislostí. Zajímavým zjištěním pro latináře může být, že botanická nomenklatura jména latinizuje, kdežto zoologická nikoliv. Blok uzavřela prof. PhDr. M. Říhová, CSc. (Ústav dějin lékařství 1. LF UK) s příspěvkem *Anatomiam docere*, v němž se zaměřila na postavu italského lékaře Mondina de Liuzzi a zhodnotila jeho přínos pro dějiny anatomického poznání před A. Vesaliem.

Ve 3. bloku *Z historie a současnosti latinského odborného názvosloví* vystoupila nejprve Mgr. D. Stehlíková, Ph.D. (ÚKS FF MU). Pomocí ukázek díla *Speculum maius* z pera Vincence z Beauvais (Bellocensis) přiblížila unikátní středověkou encyklopedii, jejíž autor podal komplexní poučení o středověké medicíně své doby, a zaměřila se přitom na farmakologické pasáže díla, které dokládají vysokou úroveň znalostí tohoto oboru ve 13. století. Mgr. A. Rollerová, Ph.D. (Ústav cudzích j. LF UK v Bratislavě) pak prezentovala výsledky lingvistického bádání nad rukopisným dílem *Opuscula artis Chymicae* ze 17. stol., které obsahuje množství odborné (proto)chemické, medicínské a farmaceutické terminologie v nejrůznějších tematických okruzích. Program prvního dne konference byl zakončen společným večerem, během kterého se konala malá oslava při příležitosti významného životního jubilea doc. PhDr. Eleny Marečkové, CSc., a na němž jí byl předán speciální sborníkový výtisk *Graeco-Latina Brunensia*. Blok věnovaný dějinám jazyka medicíny uzavřel následujícího dne doc. PhDr. Fr. Šimon, CSc. (Kat. romanistiky a klas. filologie FF UPJŠ Košice) přednáškou *Anatomické termíny so suffixom -atus*, ve kterém detailně analyzoval latinské anatomické termíny s touto příponou i jejich slovenské protějšky a v němž se věnoval rovněž historii některých latinských termínů.

Čtvrtý a poslední blok konference, nazvaný *Inovace výuky lékařské terminologie – sdílení zkušeností*, otevřel autor této zprávy příspěvkem *Terminologia medica simplicissima*, který byl věnován východiskům, způsobům i cílům výuky základů lékařské terminologie (LT) pro bakalářské studenty na 1. LF UK (všeobecná sestra, nutriční terapie, adiktologie), jakož i smyslu takovéto výuky. V následujícím vystoupení představila Mgr. K. Pořízková,

Ph.D. principiální východiska inovovaných materiálů pro výuku řecko-latin-
ské LT u nelékařských oborů na LF MU. Obsah učiva je rozdělen na ana-
tomickou a klinickou část a tomu je přizpůsoben i výklad gramatiky. Výběr
lexika a některých gramatických jevů vychází z korpusu diagnóz, výklad
gramatických pravidel je podáván ze synchronního hlediska (a tak např. v LT
řídce superlativy typu *latissimus* jsou vyloženy *de facto* jako adj. 1. a 2. de-
klinace). V souvislosti s korpusem diagnóz upozornila K. Pořízková také na
zajímavé slovesné vazby typu *penetrans ad*, *increscens ad* vyskytující se
v lékařském úzu či na sémantické rozlišení předložek *ex* (uvádí následek
chorobného jevu) a *propter* (uvádí důvod, např. u operace). Po prozkoumání
korpusu mohou doplnit též poměrně častý neologismus *cruens* nebo užití
předložky *ad* ve smyslu *in* ve spojení s terapií (*ad insulinoterapiam*). Na
předeslou přednášející navázali Mgr. J. Artimová, Ph.D. a Mgr. L. Švanda,
Ph.D. (oba CJV MU), kteří se detailně věnovali výukovým materiálům pilo-
tovaným v bakalářských kurzech na LF MU. Doprovodný anatomický mate-
riál ilustrující dané mluvnické jevy se jeví již samozřejmou složkou výkladu;
lékařské zprávy analyzované ve výuce jsou studenty hodnoceny jako velký
přínos a silný motivační faktor.

Cílům a obsahům výuky LT se věnoval Mgr. Aleš Beran, Ph.D. (Ústav dě-
jin lékařství 1. LF UK), jenž zdůraznil nutnost inovací ve výuce lékařské lati-
ny tak, aby se její obsah i cíle přiblížily reálným potřebám budoucích lékařů.
Podtrhl rovněž nutnost filologova kontaktu s vývojem anatomické termino-
logie i klinického názvosloví (užívání nerelevantní slovní zásoby ve výuce,
kupř. *columna vertebrarum* místo náležité *vertebralis* či komparativních tvarů
interior / exterior místo *internus / externus*). PhDr. P. Nečas, Ph.D. se
zabýval postavením lékařské latiny ve vzdělávacím systému na lékařských
fakultách a vyzdvihl dodnes platné teze doc. Sedláčka týkající se její výuky
(názornost, nutnost pronikat do dílčích oborů medicíny, jiný cíl upotřebitel-
nosti latiny v medicíně). Vyzdvihl též důležitost motivace na straně studenta
a potřebu praktických dokladů, jež tuto upotřebitelnost, ba nezbytnost latiny
v praxi demonstrují. Mgr. K. Hušková a Mgr. E. Shánělová (obě Ústav jazy-
ků LF UK HK) pak prezentovaly ve svém vystoupení nová skripta předmětu
Latina I na hradecké lékařské fakultě, jejichž autorkami spolu s P. Nečasem
jsou. Základním prvkem skript je soustavná demonstrace gramatického
výkladu na anatomickém materiálu a obrazových přílohách, jednak jeho
exemplifikace pomocí klinických diagnóz. Z konkrétních inovací mohou
zaujmout např. poslechová cvičení (motivovaná tím, že nesprávná výslov-
nost termínů je v odborném prostředí pocíťována jako elementární neznalost
latiny) anebo řazení komparativů typu *superior* ihned po substantivní 3. de-

klinaci typu *tumor* – jak pro jejich frekvenci v LT, tak proto, že se skloňují zcela identicky. Výuka lékařské latiny v Hradci Králové bude završena četbou nejkompexnějších textů ve sféře lékařské terminologie – pitevních protokolů.

Celou konferenci uzavřel příspěvek PhDr. J. Plašilové (LF UK Plzeň). Zaměřila se v něm na nové učební materiály pro výuku LT a představila různé typy cvičení, která jsou dostupná na fakultním intranetu: drilovací převody slovních spojení do určitých pádů, doplňování koncovek či stupňování adjektiv v citátech s lékařskou tematikou (typu *lex mortis (certus) est*). Inspirační typ cvičení představují úkoly k rozlišení latinských *false friends*, termínů, jež medicí často zaměňují (*vulva / valva / uvula*). Účastníci konference se v závěrečné diskusi shodli, že brněnské setkání bylo kromobyčejně přínosné, a vyjádřili přání pořádat takováto setkání pravidelně. Z konference bude vydán rovněž sborník; další informace k události jsou dostupné na webové adrese: <http://impact.cjv.muni.cz/latinitas-medica/>.

Jakub Žitek (Praha)